

A vörösteror áldozatai

Megkezdte munkáját a második világháború alatt és után kivégzettek tömegsírait feltáró bizottság – Zaječarban indult a kutatás

A múlt héten a parlament feloldotta az 1944 szeptembere után elkövetett vérengzések levéltári adatainak titkosságát. Több mint hatvanöt év után immár lehetőség nyílik a vörösteror áldozatainak azonosítására. Ez a döntés önmagában is történelmi jelentőségűnek mondható, de rendkívüli jelentősége van a tavaly ősszel alakult tényfeltáró bizottság munkája szempontjából is, hiszen ily módon a titkos tömegsírok és az áldozatok azonosítása várhatóan könnyebben halad majd.

Az országos tényfeltáró bizottság elnöke még a testület megalakulásakor bejelentette, hogy a bizottság tagjai ingyen dolgoznak, s céljuk, hogy egy civilizációs adósságot, a gyászhoz való jogot lehetővé tegyék minden olyan ember számára, akinek hozzátartozóját titkos tömegsír takarja. A héten, Zaječarban kezdte meg munkáját a bizottság, illetve annak egy része. Momčilo Pavlović, a belgrádi történelmi intézet igazgatója munkatársaival egyelőre csak feltáró munkát végzett. Mint mondta, azért esett a választás Zaječarra, mert a smederevői (szendrői) körzetben az eddigi adatok szerint több mint 800 embert végeztek ki a kérdéses időszakban. Már február végén közölt a bizottság egy elsődleges listát, amelyen a kérdéses régió áldozatainak névsora szerepel, de a kutatás tovább folyik.

Több mint hatvan évet vártunk arra, hogy Szerbia szembe merjen nézni történelmével. Azt gondolom, rendkívül fontos, hogy ezeket a tömegsírokat feltárják. Örülök neki, hogy itt, Zaječarban kezdik meg ezt a hatalmas munkát. A köztársasági bizottságnak helyben is segítséget nyújtunk, mégpedig úgy, hogy a képviselő-testület következő ülésén az én helyettesemet fogjuk kinevezni a helyi bizottság élére, hogy a megfelelő ember irányíthassa a munkálato-

kat – nyilatkozta az Infobírónak Bosko Ničić, Zaječar polgármestere. – Mi Zaječarban előzetes vizsgálatokat végzünk. Nem szeretnénk, ha a helyszínrre érkezne a tömegsírokat feltáró bizottság, és nem rendelkezne a lehető legbiztosabb adatokkal. A mi feladatunk, hogy levéltári és más források alapján felleljük, ami fellelhető. Hamarosan a kivégzettek névsorát is nyilvánosságra hozzuk. Mindenkinek joga van gyászolni, ám azoknak, akik nem tudják, hogy hol nyugszik hozzátartozójuk, nincs hol gyertyát gyújtaniuk. Mindenképpen arra kell törekednünk, hogy a levéltári anyagok és a helyi információk alapján minél pontosabb adatokhoz jussunk – mondta a sajtónak dr. Momčilo Pavlović.

A tömegsírokat feltáró bizottság szerint a smederevői körzetben a munka két-három évig is eltarthat. A feltevések szerint a vörösteror áldozatainak száma országos viszonylatban akár a 100 000-et is elérheti. A több száz tömegsír feltárása

évtizedeket vehet igénybe. A szakemberek Szlovénia példáját idézik, ahol 20 éve tart ez a munka, és eddig csupán az áldozatok 20 százalékát exhumálták.

A szakemberek Szlovénia példáját idézik, ahol 20 éve tart ez a munka, és eddig csupán az áldozatok 20 százalékát exhumálták

A szerbiai tömegsírokat feltáró bizottság egyelőre csak a vörösteror áldozatainak azonosításáról, a kivégzések körülményeinek tisztázásáról, valamint a tömegsírok megjelöléséről beszél. A tervek szerint DNS-minták alapján kívánják azonosítani az áldozatokat. Az áldozatok emberhez méltó eltemetéséről egyelőre nem beszélnek.

A horgosi temetőben 1994-ben kriptát építettek az ártatlanul kivégzetteknek. A vörösteror áldozatainak csontjai a horgosi csárda mögött porladnak. Ha egyszer majd el lehet őket temetni, ide kerülnek földi maradványaik

Persze, már ez is hatalmas előrelépés, hogy feloldották az állambiztonsági és más levéltárak ide vonatkozó dokumentumainak titkosságát. De adós maradt még a parlament az egykori állambiztonságiak illetve az elkövetők titoktartásának feloldásával. A bizottság tagjai úgy vélik, azok, akik részt vettek a tömegmészárlásban, meg akarnak szabadulni terhüktől. Ha lehetőséget kapnának, hogy őszintén elmondják, mi történt a vörösteror idején, a bizottság értékes adatokhoz juthatna.

Az, hogy immár hozzáférhetőek a levéltári dokumentumok, csak egy forrás a bizottság számára. Feltehetően értékes adatokra bukkanak az archívumokban, de az is előfordulhat, hogy egyes történetekről hiányosak lesznek ezek a források, vagy nem is találunk vonatkozó adatokat. Ezért a bizottság kéri a polgárokat, hogy információikkal segítsék a tömegsírok feltárásán dolgozók munkáját.

A lakosság is segíthet

Srdan Cvetković, a tömegsírokat feltáró bizottság titkára felkéri a polgárokat, hogy akinek valamilyen információja van a második világháború idején és után kivégzettekéről, jelentse azt a 011/339-8248-as illetve a 065/877-1757-es telefonszámon. Hamarosan létrehozzák a www.komisija1944.gov.rs honlapot is, s ide is feltölthetők lesznek az információk.

Adós maradt még a parlament az egykori állambiztonságiak illetve az elkövetők titoktartásának feloldásával

A tömegsírokat feltáró bizottság szerint a smederevői körzetben a munka két-három évig is eltarthat. A feltevések szerint a vörösteror áldozatainak száma országos viszonylatban akár a 100 000-et is elérheti. A több száz tömegsír feltárása